

Na novim putovima organizovanoga katolicizma

DUGO je katolički organizacijski život po svijetu bolovao — a nažalost pogđjgdje i danas još pobolijeva¹ — od toga, što mnogi njegovi članovi i vođe nisu još došli do duboke srži, pravoga, neokljaštrenoga kršćanstva. Nisu razumjeli, da je nepatvoreno, evandeosko kršćanstvo duboki spoj prividnih oprečnosti, božanski sklad na oko suprotnih zahtjeva. Nisu dovoljno uočili činjenice, da kršćanstvo, — ako uistinu hoće da bude onim, što po Bogu jest — s jednakom upornošću ističe osobno dostojanstvo i društvene obveze, s jednakom se dosljednošću zalaže za pojedinca i za zajednicu, u isto vrijeme i jednako nužno ide za tim, da pridigne i posveti pojedinca te da produhovi i pokršćani društvene ustanove.

I jer je to već običaj kod nas smrtnika, da se sučelice velikim i u prvi mah oprečnim pitanjima — bilo iz skučenosti bilo iz udobnosti — radije laćamo jedne ili druge krajnosti nego da iskrenim proućavanjem i ustrajnim nastojanjem dokućimo i ostvarimo njihovu međusobnu povezanost, to se i katolićki organizovani rad u prošlom i sadašnjem stoljeću dao zavesti tom podvojenošću, te se jedan tip organizacija dao gotovo samo na obradivanje pojedinaca, a drugi na stvaranje »kršćanskih« ustanova. Velim »gotovo samo«, jer su i jedne i druge organizacije u načelu isticale, da se ne žele odreći kršćanske sinteze, da jednako budnim okom prate i osobni razvitak pojedinaca i pokršćanjenje društvenih uredbi i javnoga života. Nažalost to je načelno isticanje i odviše često ostajalo samo u okviru apstraktnih tvrdnja, a zbiljski se život razvijao pod jednostranim utjecajem ove ili one krajnosti.

Tako je u jednu ruku stvoren cio niz intelektualnih, sveučilišnih, đaćkih, obrtnićkih, seljaćkih društava, koja su oko sebe okupila danas veći sutra manji broj ćlanova, imajući u njima pred očima samo pojedinca bez naroćitoga obzira na njegovu društvenu povezanost, na njegovu redovitu, svaki dani u sredinu, u kojoj se veći dio dana kreće. Nužni plod te manjkave psihološke pronicavosti bio je dvostruk i u oba slućaja jednako štetan, jednako uzročnikom mnogih neplodnosti. Uzgoj pojedinaca bio je nedovoljan, nestvaran; apostolat društva — ta nenadokna-

¹ Pred očima nam je organizovani katolicizam raznih katolićkih zemalja: belgijski, francuski, nizozemski, njemaćki, slovenaćki i naš organizovani život mogli smo promatrati iz neposredne blizine; španjolski, talijanski i sjeveroamerićki koje iz njihovih publikacija koje opet iz općenja s njihovim upućenijim predstavnicima.

dljiva bit svake kat. organizacije — ostao je često zahiren, slabokrvan, nerijetko — beskrvan.

Pojedinac se pri uzgoju promatrao u nekoj posve umjetnoj osamljenosti, više kao član tog i tog udruženja nego kao stanica organizma, u koji je kudikamo dublje i stvarnije ukopčan: na pr. u stalež. Nije se uzgajao za redovitu životnu stvarnost takovu, kakova ona uistinu jest, i koje stoga čudo, što se razmjerno silan broj tih članova u jačem dodiru s tom stvarnošću iznevjerio primljenim načelima ili u još više slučajeva ostao bez ikakova utjecaja na život oko sebe. Apostolat nije nipošto bio načelno zabačen, no sveo se — iz stotinu razloga i razložića — na društvene prostorije, na članove organizacije i možda na ovoga ili onoga rijetkoga znanca, za koga je bilo nade da bi mogao i sâm pristupiti u udruženje. Katolička se organizacija shvaćala više kao neka oaza mira, neko zaklonište za čuvanje dobrih ljudi, a gotovo se sasvim pustilo s vida, da katolička organizacija ima da bude u isto vrijeme i odgojilište osobne svetosti i žarište evanđeoskog ognja, koji je došao da pali, a ne da tinja, da grije, a ne da podrhtava, da plamsa, a ne da plašljivo proviruje; zaboravilo se, da katoličko društvo ima da bude živom stanicom, koja se rasploduje i druge prožima životom, kvasac, koji je tu da što veći dio, dà, s v u bezbojnu i mlohavu masu ljudskoga tijesta zadoji novim, božanskim strujanjem, akumulator Duha, koji od silne napetosti nužno prenosi svoje varnice, koji po svojoj naravi osvaja . . .

Ukratko, o dvjema se velikim istinama slabo vodilo računa: o jednoj dogmatskoj i o jednoj psihološkoj. Dogmatska veli: kršćanstvo ima da prodahne čitavoga pojedinca: njegovu misaonost, njegovu osjećajnost, cjelokupnu njegovu djelatnost, sve ima da bude posvećeno, pobožanstvenjeno. No ipak, osobna svetost nije konačnom ni isključivom svrhom: svaki pojedinac, svaki krštenik — pa bio on silan kao Augustin ili bezazlen kao liseuxška Svetica — samo je jedna karika, jedna stanica u jedinstvenom organizmu Mističnoga Tijela Kristova i po svojoj biti mora da jednako tako živi za druge, za čitavo tijelo kao i za sebe. Stoga i jest apostolat bitna i nenadomjestiva značajka svakoga autentičnoga kršćanstva, i gdje njega nema, tamo nedostaje kršćanskoga shvaćanja, nedostaje bujnosti kršćanskoga života. — Psihološka dodaje: zaludu neprestano ostajati samo kod pojedinaca. Ako preko njih ne nastojite — upotrijebivši sve dobre tekovine suvremenih pronalazaka: štampu, sistematsku i svestranu propagandu, tehniku organiziranja, psihologiju staleža i gomila — ako ozbiljno i neslomljivo ne pregnete, da uz posvećivanje pojedinca pokrstite i sredinu, u koju je on 99 % svojih sati uronjen — sredinu, koje ne ćete promijeniti bez sudjelovanja, bez utjecaja mase, badava se trudite, jer što jednom rukom gradite, stotinom se načina razara. Psihološki je zakon tu i o njem valja voditi računa, ako želite biti realni i utjecati na realnost. Umišljeno je od prosječnosti zahtijevati heroizam, da se u poganskom okviru kršćanski kreće, da u redovitom

blatu ostane neokaljanog rublja, da u neprestanom isparivanju baruštine udiše svježi lahor kršćanskoga povjetarca.

U isti par i s jednakim zamahom uzgajati pojedinca, obradivati masu i preoravati sredinu, to je dakle program, što ga svrhunaravna i naravna stvarnost jednako glasno nalažu, a o kojem je prvi tip organizacija puno premalo vodio računa. Zato i jest zabilježio u svoje anale mnoge i mnoge poraze — ili, što je konačno isto — blijeđe i mršavije uspjehe, no što se predviđalo i očekivalo.

. . .

Do sličnih je posljedica, no s protivne strane doveo drugi tip organizacija, koji se — očaran oprečnom krajnošću — vas dao gotovo jedino na predobivanje javnoga života, na preuređivanje ili stvaranje raznih društvenih institucija. U mnogim krajevima iskrosoše razne katoličke zadruge i dioničarska poduzeća, banke i sindikati — te politička djelatnost, koja je u nekim zemljama poprimila oblik katoličke stranke.

Kako su te organizacije već po svojoj prirodi bile upućene na masu, na što snažniji izvanji rad, to su u ognjici te vanjske aktivnosti nerijetko pregledale dva bitna zahtjeva, bez kojih svako organiziranje samo uz prizvuk ironije može da nosi pridjevak — katoličko.

Prvo, iz svijesti se izmaklo u — kojiput vrlo daleku — podsvijest uvjerenje, e za nepolovičnu obnovu javnog života nije dovoljno nosati člansku iskaznicu kat. udruženja, čuvati dionice kat. poduzeća, nego da članovi, svi članovi onoga kršćanskog gibanja, koje ima da na mjesto suvremenog poganskoga društvenoga poretka uvede novi kršćanski red, — da ponovno dakle izvede onu najveličanstveniju i najsvestraniju revoluciju, što je kršćanstvo tokom povjesnice u par mahova već ostvarilo, — da svi članovi takovog gibanja imaju prije svega da tu najradikalniju od svih revolucija svakim danom s neumoljivošću ostvaruju kod sebe samih, da u njima duh stekne prvenstvo nad tijelom, Bog nad monom, kršćanstvo nad poganstvom.

I jer se moralo računati s brojem, sa što većim brojem, sa što jačom aktivnošću — a usput se nije uvijek s jednakom brigom obraćao pojedinac, — ogriješilo se o drugi bitni zahtjev kršćanskoga nastojanja: o čistoću, o svetost sredstava. U uvjerenju da se radi za dobru stvar, mašalo se pogdjekad i za sredstvima, koja pod kršćanski plašt nikako ne idu: u svijesti nije dovoljno duboko bilo uvriježeno uvjerenje, da i najsvetija svrha — nikada, ni u kojem slučaju — ne daje od svoje dobrote po sebi lošem i nekršćanskom sredstvu, da se hram Pravde ne može da gradi s primjesom polovične pravednosti, kraljevstvo ljubavi sa žbukom spretno ili nespretno prikritoga egoizma, kraljevstvo Svijetla sa sjenkama ovoga svijeta.

Kaošto su se organizacije prvoga tipa previše nadvile nad same sebe i time ostale gotovo bez ikakova jačeg utjecaja na obnovu

socijalnoga života, tako su se udruženja drugoga kova kojiput i odviše razlila, dosljedno razvodnila. Stvorila su doduše neke socijalne društvene okvire, no ti su tu i tamo nerijetko popucali ne od prebujnosti životnoga soka nego od pomanjkanja jedroga kršćanskog sadržaja.

I jedan i drugi tip organizacija ima da zahvali svoju razmjernu neplodnost osamljenosti, jednostranom prijanjanju uz jednu ili drugu krajnost. I genijalno iznašašće i providnosno poslanje Pija XI. jest u tome, što je Katoličkom Akcijom dao organiziranom katoličkom radu nužnu sintezu i njome mu udahnuo iskonski duh pravog, Isusovog kršćanstva.

Katolička je naime Akcija ujedno organizacija elite i organizacija masa: organizacija elite, jer je masa bez produhovljene i pokretne elite olovan i opasan teret, koji je kadar da svojom glomaznom težinom satire i najidealnije gibanje, — organizacija mase, jer bez nje elita ostaje zatvorena u se, i jer bez nje nema govora o pokrštenju socijalnih ustanova i javnoga života, što zapravo i jest cilj Kat. Akcije i glavna potreba savremenoga društva.

* * *

Dok su gornji više organizatorni nedostaci proizlazili konačno iz nedovoljno shvaćene biti kršćanskoga apostolata ili još dublje iz pomanjkanja one bujnosti kršćanskoga života, koja se nužno prelijeva u apostolat: dotle je praznina, o kojoj ćemo sada dvije tri da napomenemo, pretežno doktrinarnoga značaja te svoje suho-njavo korijenje hrani tim, što mi katolici nismo dovoljno osvijetljeni i prožeti Svjetlom one nauke, koju nam vječna Istina, Krist-Isus predade ne da je poput arheološke rijetkosti plašljivo čuvamo već da njom kao zubljom osvjetljujemo nesamo zasjenke naših duša nego i sve izbočine i uvale javnih uredbi, sav metež socijalnoga vrenja.

Taj se manjak u životu očitovao u tome, što su organizovani katolici počesto zaostajali u primjenjivanju cjelovitoga (integralnog) katolicizma na suvremeni život. U silnim se naime dubljinama vode žive, štono u obliku prirodne i objavljene Istine vazda ključa iz same beskrajnosti Božjega Bića, nalaze životni principi za sve faze ljudskoga napretka, samo ih svako pokoljenje mora da za se na neki način ponovno otkrije, primijeni i njihovim vječnim sokom oplodi nove oblike svoga kulturnoga razvitka.

Upravo je bitno, da tu lučimo katoličku Crkvu od katolika, ako hoćemo da izbjegnemo konfuziji i nepravednim prigovorima, kojih ima i kod nekih katolika, a kod nekatolika je gotovo postalo pravilom.

Crkvi je katoličkoj Utjelovljeni Bog-Čovjek, njen Osnivač, povjerio zaklad vječne Istine, da ga nepomućeno čuva, autentički tumači, da naraštaj za naraštajem sve dublje uvodi u svijesno i izrazito poznavanje te nestvorene Istine, da je primjenjuje i njom oduhovljuje sve i na prvi pogled najneduhovnije oblike svakidaš-

njega bivovanja. Crkva tome svom poslanju ostaje vjerna u svim razmacima otkupljene povjesnice, na svim zaokretima ljudske kulture, jer je uz nju — od njenih čednih početaka pa sve do konca njenog hodočašća u vremenu i prostoru — nepogrešljiva i vječno živa prisutnost samoga Duha Istine, Duha Svjetlosti. Ona je preko svojega neprevarljivoga Učiteljstva: — redovitog i izvanrednog Rimskoga Prvosvećenika, sabora i biskupa — pravovremeno upozoravala i ne prestaje upozoravati na to Svijetlo: no nažalost njena duhovna djeca — katolici — ta bića od krvi i od mesa, nisu uvijek baš najspremnije slušali glas duhovne Majke; ključanje krvi i titraji puti, sirena mamone i hihot svijeta često su nadvikali njene gdjekad stroge no uvijek spasonosne upute.

Crkva je s neobičnom jasnoćom i pronicavošću, sa sigurnošću — koja je svjesna svoje neprevarljivosti — zacrtala obronke kanala, kroz koje moraju da se zapute veliki problemi sadašnjice, ako ne će da im se sila okameni i razbije u opasnom postajkivanju, ili uludo razleti u hirovitom i djetinjastom odskakivanju.

Enciklike su tu: one su progovorile bistro i gromko, no katolici — i organizovani su ih katolici gdjekad — sada s više sada s manje pripravnosti primili na znanje i — stavili ad acta. »Odviše je to lijepo, a da se ostvari, vremena su zla...« dodavali su u svom »osjećaju za realnost«. Napisao se tu i tamo koji oduševljeni člančić, možda i serije članaka, i onda se mislilo, da se dovoljno učinilo i naznojilo za »dobru stvar«, pa da se opet ima pravo nastaviti s blaženim enom pravednika, ili s uspavljivim tužaljka o »starim, lijepim vremenima«.

1891. je Namjesnik Kristov ožario horizonte novopoganskoga društvenog poretka neumoljivim svijetlom enciklike *Rerum Novarum*; bio je to krik Pravde protiv svetogrдне strahovlade liberalnoga kapitalizma, jek Istine protiv ciničkog zaglupljivanja, kojim je pseudoznanstveni marksizam pokušao da široke radničke množice zaključa bakcilom degeneriranog materijalizma, poziv na vlade, da se okane samovoljnoga etatizma. Osim jedne zdrave i ustrajne elite, dobar je dio katolika četrdeset godina pre-spavao nad tom enciklikom i na savremenoj je katoličkoj omladini, da zovom neumoljivih zvučnika, da divskom borbom zapriječi, e se to isto dogodi i s nedavnom enciklikom sadašnjeg Oca kršćanstva: *Quadragesimo anno*.

Priznati moramo, da organizovani katolicizam u mnogim krajevima još nije shvatio te najbjeleodanije dužnosti, i da još nismo ni iz daleka napeli sve, uistinu sve tetive, da na pr. spomenuta socijalna enciklika i njeno genijalno značenje dopre do svačijih ušiju, prije svega duboko do naših katoličkih, do sviju katolika, — da Papino pismo o ženidbi — *Casti Connubii* zade pod krov svih naših ognjišta, dospije u ruke svih roditelja i mladenaca, — da zlatna povelja katoličkog uzgoja i kršćanskoga školstva — enciklika *Divini illius Magistri* — dođe do svijesti i obiteljima i nastavnicima.

I jer se sami pomno i sustavno ne nadvijamo nad mlazom Istine i jer ne držimo Učiteljeva svijećnjaka visoko, zato se kojiput i nama samima, a pogotovu onima izvana čini, kao da Crkva nema dovoljno snažnih reflektora, te napravi dan u gustom sivosti današnjice. Crkva je tu, uvijek svijetla, uvijek mlada, no naših se žila rado hvata vapno stečenih navika i jeftine letargije.

* * *

Još nešto oslabljuje — a u mnogo slučajeva i izobličuje — plam katoličkoga svijetla: to je neki isključivi negativizam i pomnjanje cjelovitosti u shvaćanju i prikazivanju katolicizma.

Pod negativizmom razumijevamo ono već dugim desetljećima ukorijenjeno shvaćanje, da katolicizam u intelektualnom pogledu znači pretežno apologiju — obranu od napada, a u moralno-etičkom — niz zabrana. Psihološki je to isticanje apologetike lako razumljivo. Sve tamo od Luterovih i Voltaireovih vremena nije nedostajalo tipova, koji su držali, da će jadrnost svoje nutarnje neimaštine prekriti tim, ako se sa što više podlosti nabace na Crkvu. Dakako da na katoličkoj strani nije Istini uzmanjkalo velikih boraca: sv. Bellarmino, Veuillot, Görres imali su uvijek vrijednih nasljednika. No kako se u životnoj borbi najjače razvije — kadikad i na užtrb drugih — onaj organ, koji je najviše upotrebljavan, tako se i tu dogodilo, da je apologetika — koja je bez sumnje na svom mjestu i te kako potrebna — podosta zasjenila sve ono pozitivno bogatstvo kršćanstva izraženo u dogmi i u vječnoj filozofiji. Zaboravilo se pri tome, da je snažno i svestrano prikazana Istina konačno najbolja i najuvjerljivija apologija.

Da, svestrano prikazana Istina, dakle svestrano prikazani, cjeloviti katolicizam. Katolicizam u svim pravcima i svim dimenzijama. Katolicizam, koji vraća čovjeku njegovu integralnu čovječnost, jer mu daje nesamo dragocjenih negativnih normi nego i silu jedrih klica, koje oplemenjuju i obogaćuju njegovo estetsko i tehničko stvaranje, njegovu filozofsku misaonost, koji podaju vrijednost i smisao njegovu zasebnom i društvenom nastojanju. No još više katolicizam, koji čovjeku daje udjela u Božanstvu: koji ga svojim dogmama uvodi u tajne vječne nestvorene Istine, — svojim sakramentima učlanjuje u božansko-ljudski organizam Crkve, tog Mističnog Tijela Isusova, — koji čovjeku i čovječanstvu daje neizbrisljivi biljeg Božanstva.

I možda je najodgovorniji manjak organizovanog katolicizma, što nije dovoljno isticao taj eminentno božanski pečat, tu božansku cjelovitost katolicizma. Kao da smo se bojali, e se ljudi ne poplaše tih božanskih visina, mi smo ih često snizivali i zabašurivali ističući »naravne«, »racionalne« momente, i time smo i nehotice dali svijetu osakaćenu, izbljedjelu sliku kršćanstva, kratkovidno puštajući s vida činjenicu, da u najskrovitijim kutićima ljudske duše, u najintimnijim dubljinama čovječanstva titra nostalgija za božanskim, čežnja da čovjek postane dionikom Boga. Bog je po kršćan-

stvu to dioništvo učinio stvarnošću, kojim pravom smo ga mi pre-
šućivali?

Najveći je paradoks naših »kršćanskih« vremena, naših »kr-
šćanskih« zemalja, što je u njima potpuno, cjelovito kršćanstvo po-
stalo velikom nepoznanicom. Vrhovna je zadaća novih organiza-
cija, da odstrane nakazne hrpe pepela, kojima je društvo deka-
danse zatrpalo svijetli lik Kristov — vruću žeravicu pravoga kr-
šćanstva.

Hvala Bogu, teški se pepeo danas već komeša: novi duh već
popiruje svijetom i podiže snage, kakovih prije dvadesetak godina
nije nitko ni u obliku legendarnih priča naslućivao. Jedan takav
klasičan primjer: Kat. radničku organizaciju novoga tipa — JOC,
— opisat ćemo u posebnom članku.

Stj. Tomislav Poglajen D. I.

UREDNIŠTVO „ŽIVOTA“
ZAGREB I/147